

Валерій РЕДЬКО,
*доктор педагогічних наук, завідувач відділу навчання іноземних мов
Інституту педагогіки НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України*

Моделювання змісту і функцій мовленнєвих ситуацій як засобів формування умінь компетентісно орієнтованого спілкування

Останні роки суттєво змінили освітній дискурс в Україні, що об'єктивно детермінує відповідні трансформації й у шкільній іншомовній освіті. Насамперед вони мотивують перегляд моделі навчання іноземних мов у сучасних закладах загальної середньої освіти, переорієнтування її на компетентісні засади, зокрема уточнення цілей і змісту навчання, зміну засобів їх імплементації у шкільну практику [1; 3; 4].

Здатність учнів у навчальних умовах оволодівати життєво необхідними іншомовними комунікативними уміньми, зокрема продукувати та ідентифікувати тексти відповідно до тем і завдань спілкування, може забезпечити лише освітня система, в якій використовуються особливі дидактичні засоби, що спроможні змоделювати акт комунікації, передбачений цілями навчального процесу. Вони мають давати учням змогу ефективно засвоювати механізми іншомовного спілкування, котре за своїми параметрами, у тому числі мовною нормативністю, інформаційним наповненням і комунікативною культурою відповідає усталеним нормам мовленнєвої взаємодії з носіями інших культур і традицій [5]. З-поміж таких засобів особлива роль належить мовленнєвим ситуаціям як штучно створеним у навчальних умовах фрагментам іншомовної комунікативної взаємодії, які з певними цілями виконують функції, характерні реальним умовам спілкування. За таких умов на передню щабель вноситься потреба в оновленні дидактичної та методичної сутності й функцій іншомовних комунікативних умінь, якими оволодівають учні, спрямуванням їх на розвиток та адекватне використання в компетентісно орієнтованому освітньому комунікативному середовищі як своєрідній дидактичній моделі навчання та прототипу реальних умов життєдіяльності в сьогоднішньому мобільному полікультурному просторі.

Чим більше комунікативні дії учнів у процесі шкільної іншомовної освіти будуть апроксимовані до реальних світових стандартів, тим успішніший та переконливіший вигляд матиме система навчання, що покликана формувати відповідні якості особистості в сучасного соціуму. А відтак, такий стан вимагає певної зміни технології навчання іноземних мов, зокрема визначення та адаптування методів, форм, способів і засобів навчання до умов і потреб соціально оновленого світу. Це зумовлює створення такої моделі навчального процесу, який би забезпечував досягнення цілей, детермінованих сучасним світовим соціумом, сприяв формуванню ключових компетентностей, на що спроектована сучасна шкільна іншомовна освіта.

Як слушно зазначається у Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти, мовленням можна оволодіти лише в соціальній взаємодії [2], а через це засвоєння соціальних правил і культури комунікативної поведінки під час спілкування, властивих носіям мови, визначається одним із пріоритетів сучасного процесу навчання іноземної мови. Вже починаючи з перших років навчання, у змісті освітнього іншомовного компетентісно орієнтованого комунікативного середовища доцільно використовувати інформаційні матеріали з різноманітних сфер життєдіяльності носіїв чужої мови, які зможуть слугувати змістовими засадами для породження наративів у процесі вербальної взаємодії. Ця інформація добирається відповідно до тематики спілкування, вікових особливостей учнів, їхніх інтересів і комунікативних потреб, життєвого і навчального досвіду. Наприклад, якщо відповідно до вимог навчальних програм учні/учениці 1-го і 2-го класів знайомляться лише з іменами своїх однолітків з іншомовних країн, з назвами окремих вулиць, міст і країн, то вже в подальшій навчальній діяльності обсяг країнознавчої інформації значно зростає [6]. А починаючи з 5-го класу, вони повинні здобувати елементарні знання з соціокультурної та лінгвокраїнознавчої сфер про особливості мовленнєвої взаємодії у різноманітних найтипівіших ситуаціях спілкування, про лексичні відмінності у назвах окремих предметів в різних країнах, де спілкуються однією мовою, тощо. З метою засвоєння такої інформації доцільно передбачати для використання комунікативні завдання у формі мовленнєвих ситуацій етикетного типу, соціального контакту, соціальної поведінки тощо.

Попри те, що мовленнєві ситуації використовуються в навчальних умовах і в навчальних цілях, вони ґрунтуються на певних стереотипах соціальної поведінки учнів/учениць, а тому деякою мірою їх можна одночасно розглядати як моделі стандартних типових ситуацій, оскільки вони визначаються соціально-комунікативною позицією комуніканта [8]. У зв'язку з цим пріоритетними засадами для формування змісту мовленнєвих ситуацій має слугувати соціально-комунікативна роль випускника навчального закладу відповідно до його можливих контактів у майбутньому з носіями мови у різноманітних сферах спілкування. А відтак об'єктами контролю повинні бути саме такі ситуації. На це зорієнтовують і Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, які пропонують формувати в учнів здатність здійснювати спілкування в умовах, наближених до реальних умов. Їх складність визначається психофізіологічними особливостями учнів/учениць різних етапів навчання,

рівнем їхніх пізнавальних інтересів, навчальним і життєвим досвідом, мотивацією тощо.

Для учнів початкової школи, враховуючи їхній незначний навчальний іншомовний досвід, пріоритетними можуть бути мікроситуації. Під цим терміном ми розуміємо статичну ситуацію, мовленнєвою реакцією на яку можуть слугувати одна або дві взаємопов'язані фрази чи репліки. До такого виду можна віднести ситуації необхідності, неповної або невизначеної інформації, встановлення контакту тощо. Зазвичай вони передбачають досягнення певних цілей: запросити до..., дізнатися про..., уточнити час (день,...), попросити допомоги тощо. Це умовно-мовленнєві (умовно-комунікативні) вправи, змісту яких властивий високий рівень мотивації, а через це, як засвідчує практика, вони легко засвоюються і відтворюються в навчальному процесі. Однокрокові дії, що їм характерні, часто стимулюються словами: «Запитай у...», «Поцікався у...», «Попроси у...», «Вислови згоду/незгоду у зв'язку з...», «Погодся/Відмовся», «Уточни», «Підтверди сказане», «Запроси...», «Повідом про...», «Запереч...» тощо. Методично доцільно навчання супроводжувати відповідними мовленнєвими зразками та діями як орієнтовною основою діяльності учнів. Такі види завдань відповідають комунікативно-діяльній підході до навчання, вони активізують мовленнєву діяльність. Доцільно передбачати у межах відповідних навчальних програм різноманітні теми ситуаційного спілкування, в яких учні могли б застосовувати сформовані на попередніх ступенях навчання навички, доводити комунікативні дії до автоматизмів, досягаючи їх гнучкості, самостійно оцінювати свій іншомовний комунікативний досвід і бачити перспективи його подальшого розвитку.

Інший вид ситуацій – це макроситуації. Вони можуть бути характерні учням гімназійних 5–9 класів. Основні їх компоненти – тема, цілі та ролі. Мета таких ситуацій передбачає чітке спрямування мовленнєвої діяльності всіх її учасників, зазначаючи характер їхньої взаємодії. Для цього варто чітко формулювати комунікативно-психологічну установку. Наприклад, «Обміняйтеся враженнями про...», «Вислові свою позицію щодо...», «Переконайте один одного в тому, що...», «Проведіть дискусію щодо...» тощо. Зазвичай в таких ситуаціях відтворюється особистісно та соціально зорієнтоване спілкування, а також проявляється досвід учнів [7]. Особливість і, мабуть, складність таких ситуацій визначає те, що моделювання їх часто передбачає використання двох взаємопов'язаних форм мовленнєвої взаємодії – діалогічної та монологічної, які попередньо не можуть бути чітко спрогнозовані ні в часі, ні в місці, ні в змісті висловлення, проте мають ними передбачатися. Це зумовлює необхідність у такій організації навчання, а отже, і в доборі відповідних вправ і завдань як засобів його реалізації, котрі сприяють формуванню в учнів/учениць умінь за певних умов і потреб вільно переходити з однієї форми спілкування до іншої, як це спостерігається в реальних умовах, і в такий спосіб адекватно моделювати свою комунікативну поведінку. А тому одним із важливих завдань для ефективної організації ситуаційного навчання в умовах освітнього іншомовного комунікативного середовища є добір тематичного мовного матеріалу відповідно до очікуваної моделі спілкування, що прогнозується отримати в результаті зазначеної діяльності. Єдинцями, які характеризують такий продукт, можуть бути фраза, надфразова єдність, зв'язний текст у монологічній формі, діалогічна єдність, розгорнутий діалог/полілог, бесіда, дидактична гра, проектна робота. Усі вони повинні прогнозуватись у навчальному процесі для використання в ситуаційному мовленні та бути активізованими в доситуаційних вправах. Це своєрідні стереотипи мовленнєвої взаємодії, характерні реальним сферам: соціокультурно

визначені мовні одиниці, котрі доцільно використовувати у вигляді вираженої у мовленні асоціації зі стандартною ситуацією спілкування [9]. Лише за умови, що такий матеріал стає здобутком довготривалої пам'яті учня, він може в майбутньому бути адекватно застосованим у реальних умовах. До таких одиниць доцільно віднести найбільш частотні типові зразки мовлення, що є універсальними для кожної мови та характерними для різноманітних соціальних умов спілкування: звісно, не може бути, згоден/згодна, що ти кажеш!, як добре!, мені здається, на мою думку, як на мене, як жаль, шкода, не може бути, зазвичай, можливо, я так не думаю, варто подумати, не впевнений/впевнена тощо. Учителю доцільно створювати відповідні навчальні умови, що стимулюють і вмотивують учнів використовувати передбачені комунікативними завданнями зразки.

Спілкування в будь-якій формі завжди характеризується висловлюванням комунікантами позитивних або негативних емоцій (почуттів), ставлень до об'єкта спілкування. У кожній мові існують для цього відповідні мовні засоби. Не можна уявити реальне мовленнєве спілкування без слів, які прийнято називати лінгвокраїнознавчою лексикою. Добираючи такий матеріал, необхідно чітко знати відповідники, прийняті в певній іноземній мові. Не завжди вони є перекладним іншомовним відбитком виразів, які учень застосовує в рідній мові. Досить часто номінативне значення таких іншомовних слів не має нічого спільного з тим значенням, яке використовується для висловлення деяких емоцій. Модельні навчальні програми з іноземних мов для 5–9 класів ЗЗСО [5] передбачають засвоєння учнями певного пласту такої лінгвокраїнознавчої лексики, а тому обов'язково має плануватися робота з нею.

Варто зазначити, що багато учнів, яких стимулюють до іншомовного ситуаційного спілкування, не мають достатнього досвіду в подібному спілкуванні рідною мовою – у них відсутні або недостатньо сформовані рідномовні комунікативні уміння й навички для здійснення мовленнєвої діяльності в аналогічних обставинах. А отже, недосконалість такого досвіду в рідній мові певним чином негативно позначається на процесі формування іншомовних механізмів.

Здійснений нами аналіз тематики спілкування, визначеної модельними навчальними програмами з іноземних мов, та запропонований ними список комунікативних умінь та мовленнєвих функцій, якими мають оволодівати учні/учениці кожного класу під час мовленнєвої взаємодії в межах цих тем, дав змогу сформулювати відповідний зміст мовленнєвих ситуацій, котрі можуть слугувати засобами реалізації вимог програм. Ураховуючи тенденцію на компетентісно орієнтоване навчання спілкування засобами іноземної мови в сучасних ЗЗСО, відповідно, постає питання методично доцільного інтегрування змісту ситуацій зі змістом ключових компетентностей, формування яких може здійснюватися на тематичних мовних й інформаційних матеріалах, окреслених навчальною програмою для певного класу. Власне, ці чинники можуть слугувати орієнтовним підґрунтям для створення мовленнєвих ситуацій.

У представленому нижче списку ми презентуємо українською мовою, щоб було доступно для тих, хто навчає різних іноземних мов, зразки, на наш погляд, найбільш типових мовленнєвих ситуацій, характерних змісту навчання іноземних мов учнів 5-х класів, що можуть зустрітись в їхньому реальному житті. Звісно, що представлені формулювання цих творчих комунікативних завдань не є абсолютними. Їх можна урізноманітнити іншими формулюваннями у межах кожної теми: розширити за змістом, деталізувати, інтегрувати в одному завданні кілька тем. Мовне та інформаційне наповнення змісту завдань має узгоджуватися з вимогами навчальних програм, зокрема з тематикою спілкування учнів, їхніми мовними потенційними можливостями (особливо

граматичними). Зміст ситуацій пропонує учням здійснювати спілкування в різних часових межах, зокрема в теперішньому, минулому, майбутньому дієслівних часах, форми яких їм відомі. Також від учнів вимагається не тільки транслювати певну інформацію відповідно до теми спілкування, але й обґрунтовувати свої думки, висловлювати власні ставлення

до об'єктів, про які мовиться, що передбачено мовленнєвими функціями навчальної програми. Звісно, що на наступних етапах навчання учні зможуть якісно і кількісно розширити обсяг інформації у межах цих тем, долучивши для цього відповідні нові мовні одиниці, котрі на попередніх етапах навчання їм ще не були відомі.

Орієнтовні види комунікативних завдань для формування в учнів здатності до ситуаційного іншомовного спілкування 5 клас

Монологічне мовлення

- Цього тижня в дитячому кафе ви святкували день народження однокласника/однокласниці. Розкажіть про цю подію:
 - коли день народження;
 - скільки років виповнилося;
 - опишіть інтер'єр кафе;
 - повідомте, чим вас пригощали;
 - чи сподобалося вам свято і страви.
- Недавно ви ходили з батьками в магазин одягу. Розкажіть:
 - який одяг ви купили;
 - якого він кольору;
 - яка його ціна.
- Твого зарубіжного друга/подругу цікавлять твої улюблені страви. Розкажи, які страви ти більше всього любиш і чому. З яких інгредієнтів вони готуються.
- Твого зарубіжного друга/подругу цікавить, які страви зазвичай ти вживаєш на сніданок, обід і вечерю. Розкажи про це, а також повідом, що ти вживав сьогодні/вчора.
- Ти спілкуєшся в мережі Інтернет зі своїм зарубіжним другом/подругою. Вони цікавляться, як ти використовуєш свій вільний час поза школою/на вихідні дні/на канікулах. Розкажи про це.
- Закінчилися літні/зимові канікули. Розкажи, як ти їх провів/провела:
 - чим займався/займалась;
 - де побував/побувала;
 - що і чому найбільше тобі сподобалося/запам'яталося.
- Спілкуючись в мережі online зі своїми зарубіжними друзями, ти розповідаєш про подорож/екскурсію на кані-

- кулах, яка тебе найбільше вразила:
 - куди та з ким ти їздив/їздила;
 - чи вдалася погода;
 - що і чому тобі сподобалося;
 - про які культурні/історичні принади ти дізнався/дізналася вперше, чим вони цікаві.
- Твоїх зарубіжних друзів цікавить місто/село, в якому ти проживаєш. Розкажи:
 - як воно називається;
 - де розташоване;
 - про його культурні/історичні принади;
 - про його населення;
 - які місця ти найчастіше відвідуєш і чому.
- Твої зарубіжні друзі цікавляться, як ти проводиш свій день. Розкажи по годинно про його основні етапи.
- Твій зарубіжний друг/подруга планує відвідати Україну/місто/село, де ти проживаєш. Йому/їй цікаво знати основні факти про це. Надай йому/їй відповідну інформацію.
- Твій зарубіжний друг/подруга проживає в країні з теплим кліматом, який значно відрізняється від нашого. Його/її цікавить, яка погода в нашій країні в різні пори року та який одяг ви носите. Розкажи про це.
- Ти спілкуєшся зі своїм зарубіжним другом/подругою. Ви обговорюєте свята, які відомі у ваших країнах. Розкажи, про яке свято/які свята і що ти розповів/розповіла.
- Ввечері тобі зателефонував/зателефонувала твій зарубіжний друг/твоя зарубіжна подруга і запитав/запитала, як пройшов день. Розкажи, які уроки були в тебе сьогодні у школі, що ви робили на уроках. Що тобі запам'яталося.

Діалогічне мовлення

- Під час спілкування із зарубіжними співрозмовниками вас цікавить інформація про ваші родини. З'ясуйте такі питання:
 - члени родини, їхні імена і вік;
 - професії батьків;
 - навчання братів/сестер;
 - дідусь і бабуся;
 - місце проживання.
- По телефону/в мережі Інтернет ви спілкуєтесь з зарубіжним другом/подругою про ваших близьких друзів. З'ясуйте такі питання:
 - їхні імена;
 - їхній вік;
 - місце проживання;

- їхні уподобання;
- їхні родини.
- Зі своїм зарубіжним другом/подругою ви спілкуєтесь в мережі Інтернет про ваші враження від зимових/літніх канікул. З'ясуйте:
 - де і з ким ви відпочивали;
 - які історичні/культурні місця/принади відвідали;
 - що вас найбільше вразило і чому.
- Твій зарубіжний друг/подруга планує на зимових/літніх канікулах відвідати Україну, а тому його/її цікавить типова погода о цій порі та який одяг доцільно мати. Поспілкуйтесь.
- Твій зарубіжний друг/подруга планує відвідати Україну, а тому його/її цікавлять принади України, які варті уваги. Що ти порадив би/порадила б і чому?

- З твоїм зарубіжним другом/подругою ви спілкуєтесь про найвідоміші свята ваших країн і які з них вам подобаються та чому.

- Поспілкуйтесь про те, що ви вивчаєте на уроках іноземної мови та які види навчальної діяльності вам найбільше до вподоби і чому.

- З твоїм зарубіжним другом/подругою ви спілкуєтесь про населені пункти, в яких живе. З'ясуйте такі питання:

- їх назви;
- місця розташування;
- культурні та історичні принади;
- які місця і чому ви любите відвідувати.

- Поспілкуйтесь зі своїм зарубіжним другом/подругою про страви, які типові у ваших країнах, та які з них і чому

вам найбільше подобаються.

- Ви в туристичній поїздки в країні, мовою якої володієте. Перебуваючи в одному з міст, не знаєте, як дістатися до певного пункту (музею, виставки, іншого об'єкта), що вас цікавить. Поспілкуйтесь з перехожим і з'ясуйте:

- де знаходиться (вулиця) об'єкт, який вас цікавить;
- яким видом транспорту туди дістатися;
- чи потрібно робити пересадки;
- на якій зупинці потрібно вийти;
- скільки коштує проїзд.

- Поспілкуйтесь зі своїм зарубіжним другом/подругою про типовий одяг, який зазвичай носять ваші друзі/однокурсники в різні пори року. З'ясуйте, який одяг носите ви.

Проектна робота

- Побудуйте і презентуйте «родинне дерево» і прокоментуйте його зміст: члени родини, їхні імена, вік, заняття/професії, уподобання.

- Створіть інформаційно-змістовий колаж з фотографіями ваших друзів і розкажіть про них: імена, вік, місце проживання, навчання, уподобання.

- Створіть і презентуйте інформаційно-змістовий (індивідуальний та колективний) колаж з фотографіями членів своєї родини/друзів. Прокоментуйте їхній одяг та поспілкуйтесь з однокласниками про ваш улюблений сезонний одяг.

- Створіть і презентуйте інформаційно-змістовий колаж з малюнками/фотографіями продуктів харчування та прокоментуйте меню типових продуктів харчування для сніданку, обіду, вечері.

- Створіть і презентуйте інформаційно-змістовий колаж з фотографіями/малюнками типових страв харчування населення країн, мова яких вивчається/української кухні. Розкажіть про них.

- Створіть і презентуйте інформаційно-змістовий колаж видів вашого улюбленого відпочинку та розкажіть про них.

- Створіть і презентуйте інформаційно-змістовий (індивідуальний/колективний) колаж видів вашого відпочинку на зимових/літніх канікулах. Прокоментуйте його зміст.

- Створіть інформаційно-змістовий колаж природних явищ/різних видів погоди, характерних вашому регіону, та прокоментуйте його зміст.

- Створіть і презентуйте інформаційно-змістовий колаж історичних і культурних об'єктів вашого населеного пункту/району, до яких, на вашу думку, доцільно організувати туристичні подорожі та які ви порадили б відвідати вашим гостям, друзям-іноземцям. Прокоментуйте їх зміст та аргументуйте ваші думки.

- Створіть схему подорожі вашим містом/селом, яку ви використали б для прогулянки ваших зарубіжних гостей. Обґрунтуйте, чому ви обрали саме запропонований вами шлях, проінформуйте про об'єкти, які на ньому зустрічаються, та представте стисло інформацію про них.

- Створіть інформаційно-змістовий колаж і презентуйте в ньому матеріали про своє улюблене свято. Прокоментуйте його дату, його ознаки та як відзначається.

- Складіть і презентуйте розклад уроків на певний день і розкажіть про його зміст. Прокоментуйте свій улюблений предмет і види діяльності на уроці.

- Побудуйте інформаційно-змістовий колаж про події свого робочого дня та прокоментуйте їх.

- Презентуйте мапу України та розкажіть про її географічне положення, представте загальні відомості про неї (великі міста, ріки, озера, гори), у тому числі про її історичні та культурні принади.

- Презентуйте карту країни, мову якої вивчаєте, розкажіть про її географічне положення та представте загальні відомості про неї.

Дидактичні ігри

- Вам потрібно заповнити анкети інформацією про ваших братів/сестер. Заповніть і повідомте про їх зміст.

- В зарубіжному аеропорту ви допомагаєте членам родини заповнити анкети на митниці. Заповніть та повідомте про їх зміст.

- Ви в магазині одягу. Разом із членами родини вибираєте сезонний одяг (на зиму, на літо). Поспілкуйтесь із продавцем і членами родини:

- погодся/не погодся з пропозиціями членів родини/продавця-консультанта;
- аргументуй свій вибір.

- Ви в магазині одягу. Поспілкуйтесь із продавцем-консультантом:

- що ви хочете купити;

- ваші уподобання;

- розмір/колір, який вас цікавить;

- уточніть, чи є товари іншого кольору/розміру;

- місцезнаходження примірочної;

- ціна товару, який хочете придбати;

- місце оплати.

- Ви напередодні свята. Обміркуйте план його проведення. З'ясуйте разом з друзями:

- заходи;

- оформлення;

- відповідальні.

- Наближаються зимові/літні канікули. Уявіть, що ви спілкуєтесь зі своїми зарубіжними друзями в мережі online. Обговоріть плани на ці дні: дізнайтеся про їхні та розкажіть про свої.

Висловлення учнів повинні бути повними за змістом у межах їхніх потенційних навчальних можливостей. Для цього методично доцільно за потреби пропонувати опорні плани, які можуть слугувати своєрідною орієнтовною основою їхньої діяльності, сприяючи формуванню умінь і навичок створювати цілісні та логічні мовленнєві продукти (їх зразки подано у наведеному списку ситуацій для учнів 5-х класів). Деякі ситуації можуть не супроводжуватися опорними планами (на вибір учителя), що поступово формуватиме в учнів/учениць здатність до самостійної діяльності, сприятиме розвитку їхнього критичного мислення, що також передбачено змістом навчальних програм.

У наукових планах відділу навчання іноземних мов, який очолює автор статті, Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України передбачається підготовка навчального посібника зі змістом мовленнєвих ситуацій англійською, німецькою, французькою, іспанською мовами для гімназійних класів вітчизняних ЗЗСО відповідно до змісту чинних модельних навчальних програм.

Передбачається, що ситуаційно спрямоване компетентнісно орієнтоване навчання іноземних мов доцільно здійснювати за певною технологією, де виокремлюється два етапи (підготовчий і творчий), на яких виконуються відповідні взаємопов'язані дії. Діяльність на підготовчому етапі спрямовується на формування фонетичних, лексичних і граматичних навичок, які мають надавати учням змогу здійснювати мовні операції у межах спілкування з певною темою. Основними засобами, що забезпечують безпомилковість в оперуванні тематичними мовними одиницями в спілкуванні, нами пропонуються вправи на підстановку, доповнення речень, трансформацію, заповнення пропусків у реченнях, перефразування тощо. Усі навчальні дії виконуються на тематичному лексичному матеріалі, який надалі планується використовувати на другому етапі під час формування механізмів спілкування в усній та письмовій формах. З деякими тематичними лексичними одиницями учні вперше знайомляться на підготовчому етапі під час виконання мовних вправ. Власне, тут відбувається їх пред'явлення та активізація в мовленнєвих зразках і реченнях.

На творчому етапі учні здійснюють комунікативно спрямовані навчальні дії, що забезпечують формування механізмів спілкування. Тренування відбувається шляхом виконання умовно-мовленнєвих вправ і комунікативних завдань, які дають змогу усвідомлювати значення і функції мовних одиниць у спілкуванні.

Важливо наголосити, що ситуаційно спрямована робота на зазначених етапах не може відбуватися упродовж лише одного уроку, на це має відводитися кілька уроків, тим більше, що, окрім цієї діяльності, учні паралельно виконують дії, спрямовані на оволодіння іншими видами іншомовного спілкування.

Запропонована технологія використання ситуаційного навчання іншомовного спілкування, що включає добір, формулювання та застосування навчально-мовленнєвих ситуацій в умовах компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов, була апробована в шкільній практиці й засвідчила свою ефективність, значно удосконаливши рівень іншомовної комунікації учнів. Звісно, що реалії життя потребують й інші варіанти змісту ситуацій, що зумовлюється низкою чинників, зокрема ситуативними потребами, що можуть об'єктивно виникати в різноманітних сферах життєдіяльності комунікантів.

Учителів або авторів шкільного підручника доцільно враховувати той факт, що випускник/випускниця ЗЗСО об'єктивно не може підтримувати ситуаційне іншомовне спілкування на

однаковому рівні з усіх можливих для життєдіяльності тем. Шкільними навчальними програмами з іноземних мов для кожного класу чітко окреслюються межі такої комунікації у мовному та інформаційному відношенні. У зв'язку з цим мовленнєві висловлення на кожному наступному етапі навчання будуть відрізнятися від попередніх якісними та кількісними показниками: мовним та інформаційним наповненням і обсягом.

Майбутній професійний досвід життєдіяльності випускника/випускниці ЗЗСО може затребувати й інші теми ситуаційного спілкування, що не були предметом вивчення у межах шкільної іншомовної освіти. Утім ЗЗСО мають забезпечувати учням/ученицям оволодіння базовими механізмами комунікації, типовими для більшості соціальних середовищ, які ситуативно можуть зустрітися в їхньому житті. А тому основне призначення шкільної іншомовної освіти – це сформувати в учнів здатність самостійно виконувати типові комунікативні дії та уміти дотримуватися відповідної комунікативної поведінки під час іншомовного спілкування в різних його формах, за різних умов і в різних соціальних середовищах. Саме цей аспект доцільно вважати найважливішим у всій системі шкільної іншомовної освіти. Він має бути визначальним пріоритетом діяльності сучасних ЗЗСО на всіх етапах їх розвитку. Власне, це освітня стратегія, що ґрунтується на потребах сучасного світового глобалізованого соціуму.

Використані джерела

1. Про освіту: Закон України. (2017). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Ніколаєва, С. Ю. (2003). Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Київ, Україна: Ленвіт.
3. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. (2016). Київ: МОН України.
4. Recommendation of the European Parliament and of the Council of 22 May 2018 on Key Competences for Lifelong Learning. Official Journal of the European Union. 4.6. 2018. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&rid=7](https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&rid=7)
5. В.Г.Редько, О.П.Шаленко, С.І.Сотникова, О.Я.Коваленко, І.Б.Коропецька, О.М.Якоб, І.В.Самойлюкевич, О.М.Добра, Т.М.Кіор. (2021). Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5–9 класи» для закладів загальної середньої освіти №795. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Inozemni.movy.5-9-kl/Inoz.mov.5-9kl.Redko.ta.in.14.07.pdf>
6. Редько, В. Г. (ред.), (2020). Дидактичні та методичні засади компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов у початковій школі: навчально-методичний посібник. Київ.
7. Редько, В. Г. (2018). Теоретико-методичні засади компетентнісно-діяльнісної технології навчання іноземних мов. Fundamental and applied researches in practice of scientific schools: International Scientific Journal. Number 2. Volume 26, P. 313–320.
8. Pinter, A. M. (2006). Teaching Young Language Learners. Oxford: Oxford University Press.
9. Harmer, J. (2007). The Practice of English Language Teaching. England: Pearson Education Limited.